СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XXXII. Число 66. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 20. марта, 1924. VOL. XXXII. No. 66. Jersey City, N. J., Thursday, March 20, 1924. THREE CENTS

ПАЛАТА ПОСЛІВ УХВАЛИЛА БОНУС

ВАШІНҐТОН, 18. марта. — Палата послів ухвалила 355 голосами проти 54 бонусовий проект, після котрого бувші жовніри американської армії з великої війни будуть мати право вибору межи обезпеченням та готівкою.

Дебата в повній палаті тревала всего 40 хвилин. Конгресмени голосували в сій справі, не оглядаючися на партійні ріжниці.

Після обчислень урядових знатоків кошта проекту будуть виносити 2 міліярди 119 міліонів долярів. Провідники републиканської партії заявили, що вони ще не знають, яке становище супроти проекту займе президент Кулидж.

РОСКРИВАЮТЬ СПЕКУЛЯЦІЇ МІНІСТРА СУДІВНИЦТВА НАФТОВИМИ УДІЛАМИ

ВАШІНҐТОН, 18. марта. — Сенатовому комітетови, що розслідже нафтову аферу, предложено нині документальні докази, що ряд визначних політиків, стоячих близько уряду, займалося спекуляцією при закупні і продажі шерів нафтових компаній.

Межи особами, вмішаними в сю спекуляцію, подано: генерального прокуратора Доґерті; секретаря президента Слемпа; сенатора Елкинса; конгресмена Равза; сенатора Кертиса; та других.

„УРЯДОВА ДІЯЛЬНІСТЬ" ДОҐЕРТІ НА ПОЛИ ПРОГИБІЦІЇ

ВАШІНҐТОН, 18. марта. — Перед комітетом сенату, що розслідже врядовання генерального прокуратора Доґерті, ставав нині яко свідок Вілієм Ор, колишній секретар бувшого нюйорського стейтового губернатора Гвитмена, та зізнав, що Доґерті побирав теж хабарі за те, що дозваляв проти закона вибирати горівку та другі горячі напитки з магазинів.

ВОЛШ ВИЗДОРОВІВ ТА ВЕДЕ ДАЛІ СЛІДСТВО

ВАШІНҐТОН, 18. марта. — Сенатор Волш з Монтани вислав до сенатового комітету для нафтової афери телеграму, в котрій каже, що він уже виздоровів зовсім та вертає назад до праці в комітеті, щоби прослідити кожду справу, звязану зі скандалом.

АТАКУЮТЬ КУЛИДЖА В СЕНАТІ

ВАШІНҐТОН, 18. марта. — Підчас сенатової дебати над хабарництвом міністра судівництва за виставлюванне рухомих образків з кулачних бійок демократичні сенатори напали на президента Кулиджа за те, що й він дивився на образки з кулачної бійки межи Демпсім та Карпатієром, як їх показувано в приватнім домі видавця вашінґтонської газети Повста.

ОЩАДЖУЮТЬ НАФТУ

ВАШІНҐТОН ,18. марта. — Департамент фльоти виготовляє для конґресу проект нового закона про нафтові терени, застережені для американського уряду. Після сього проекту малобися нафтові терени ощаджувати як найбільше та добувати з них лишень тільки нафти, кілько доконче потрібно для вжитку фльоти.

СЕНАТ ЗАТВЕРДИВ НОВОГО МІНІСТРА ФЛЬОТИ

ВАШІНҐТОН, 18. марта. — Без довшої дебати сенат потвердив іменованне судді Вилбера наступником Денбі на становищи міністра фльоти.

ЗА РОБІТНИЧІ ЗАКОНИ

ОЛБАНІ, Ню Йорк, 18. марта. — Перед стейтовою леґіслятурою є тепер кільканадцять проєктів про робітничі справи. Велике їх число відноситься до недільного спочинку робітників, головно робітників на зелізницях та вуличних трамваях. Обі палати леґіслятури відбувають довгі переслухання над сими питаннями, а підчас них приходить часто до острої виміни думок межи представниками підприємців та представниками робітників.

УРЯД ПІЗВАВ ПОЛЬСЬКОГО СЕНАТОРА ЗА ГОРОЖАНЬСТВО

НЮ ЙОРК, 18. марта. — Федеральний уряд вніс в суді позов о уневажнення американського горожаньства польського сенатора Луиса Гамерлінґа.

Гамерлінґ був колись в Америці головою Товариства Чужинецьких Часописий, але потім поїхав до Польщі, приняв її горожаньство та був вибраний до польського сенату. Тепер він приїхав до Америки, щоби як кажуть старатися о позичку для польського уряду, і власне сю хвилю використав уряд, щоби доручити йому позов, що конче вимагається законом в таких процесах. Уряд закидує Гамерлінґови пашпортовий обман.

З МЕКСИКАНСЬКОЇ ЗАВЕРУХИ

МЕКСИКО, 18. марта. — Федеральні війська президента Обреґона ведуть далі доспішну кампанію проти повстанців у полудневій части Мексика.

Федеральні війська почали з трох сторін наступ на останки повстанців у стейті Юкатані та Кампече. Сподіються в короткім часі упадку Пуерто Мехико та Оаксаки, тепер двох головних осередків революції.

РЕВОЛЮЦІЯ В ГОНДУРАСІ

ВАШІНҐТОН, 18. марта. — Дві партії, котрі противилися урядови Гондураса, а робили революцію кожда на свою руку, почали вже зближатися до себе.

До департаменту стейту донесено, що пяні жовніри одної революційної партії стріляли на дім американського посольства в Теґусіґальпі.

ЗА ОЩАДЖУВАННЄ ДЕННОГО СВІТЛА.

В кількох стейтових леґіслятурах ведеться тепер боротьба за ощаджуванне денного світла. В Нюйоркськім стейті, приміром, істнує закон, який дозволяє містам заводити в себе ощаджуванне денного світла, себто посувати годинник в літі о одну годину вперед, але тепер фармери стейту ведуть проти сього закона завзяту кампанію.

СУД ПРО ВЧИНОК П. Е. СТРУТИНСЬКОЇ.

Стейтовий суд в Шикаґо, Илинойс, вирішив дня 14. марта справу п. Емілії Струтинської, котра дня 7. жовтня 1923 року вбила в церкві українсько-католицького священика о. Василя Стецюка. Суд вислухав оречення стейтового знатока психіятрії др. Вілієма О. Крона, котрий посвідчив, що пані Струтинська хора душевно людина. Лікар говорив, що п. Струтинська терпить на еґоцентризм та що її здається що вона на се й живе на світі, щоби визволити свій народ, навіть убійством.

П. Струтинська прислухувалася виводам психіятрів з виразним негодованнем, а опісля сказала: „Коби вони мене повісили, то тоді щойно і американський і український народи зрозуміли би мене. Я мусіла вбити його (о. Стецюка).".

З огляду на се оріченне судових психіятрів суд в дійсности пані Струтинської не судив але казав її віддати до заведення для божевільних у Канкакі.

ЗЛОВИЛИ ТРЕТИЙ РАЗ.

До іміґраційного дому на Елис Айленді доставлено іміґранта Джорджа Ґусенса, котрий втікав звідси вже два рази. Він приїхав до Злучених Держав крадьком ще в 1922 р., і іміґраційний уряд казав його відправити назад до Франції, звідки він приїхав. Він втік з уряду, і уряд через цілий рік шукав за ним. Зловлено його недавно, але він знова втік по 22 днях побуту на острові. Тепер над ним поставлено вже спеціяльного сторожа, який має пильнувати його одного.

ВЕЛИКІ СНІГИ У ФРАНЦІЇ.

Французька преса подає, що в південній Франції наслідком снігових завій припинено залізничну комунікацію на лінії Париж-Марсилія-Ніцца.

БЕРҐДОЛ ХОЧЕ ВЕРТАТИ.

ВАШІНҐТОН, 18. марта. — Департамент стейту та департамент війни заявили згідно, що ні один ні другий не буде входити в ніякі переговори з американським дезертиром Берґдолом, що втік був до Німеччини, а тепер хоче нав'язати переговори про умови свого повороту. Уряд стоїть на становищи, що Берґдол має здатися безумовно.

ДІТЯМ З АМЕРИКИ.

Іванови Орлякови, Стефанови Петришинови, Михайлови Петришинови, Львови Михалюкови, Іванови Майчукови, Павлови Михайлечкови, Михайлови Мосьоидзови, школярам з Філядельфії, Па. і п. Семенови Личакови, підстаршині У. Г. А. складає Старшина Кружка УПТ, в Бережанах сердечну подяку за коляду 8 долярів на річ „Р. Школи" і 3 дол. на сирітський захист.

Гнат Мартинець, голова.
Лев Крипякевич, секретар.

СУД НАД „ЧУДОТВОРЦЯМИ"

В Харкові закінчився суд над „чудотворцями", що роспускали в серпні 1923 р. вісти про чудотворне відновлення копули на Воскресенській церкві. Спеціяльна комісія здемаскувала обман, в якому брали участь представники духовенства. Двох обвинувачених засуджено на три роки тюрми, а деяких співвинних, завдяки лагодячим обставинам як їхній малій інтеліґенції, засуджено на менчі кари.

ДЕМОНСТРАЦІЯ КАМЕНИЧНИКІВ.

Союз румунських власників будинків уладив в Букарешті бурливу демонстрацію перед королівською палатою, протестуючи проти спротиву уряду зменшити охорону комірників. Буржуазних демонстрантів розігнала щойно поліція й військо. Король Фердинанд, який саме мав кудись їхати, мусів підождати, поки звільниться дорога.

НАЙБІЛЬШИЙ ЛІТАК.

В Тулюзі (півд. Франція) викінчують будову нового повітряного велитня. Апарат є широкий на 24 метри і має забрати крім 25 пасажирів 4000 кг. вантажу. Аероплян має три мотори, кождий силою 370 парових коней.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

—о—

О. совітник Теофан Обушкевич упокоївся дня 16. с. м., проживши 83 роки.

Похорон відбудеться з дому о. Івана Фекули у Френквил Па. в церкві св. Иоана Крестителя, в Майзевил, Па.

Вічная йому память!

ШЛЮБ З ПЕРЕПОНАМИ.

Дня 20. м. м. в Стрию відбувся шлюб військового лікаря. Годину перед шлюбом під костелом зібралася ціла юрба давних любовниць пана лікаря і то враз із мамами, батьками, сестрами і — декотра з них з дітьми новоженця. Переляканий лікар не явився на означену пору в костелі, а ксьондз за намовою пана молодого, замкнув костел і вигнав за браму цілий леґіон „претенденток" на посади жінок лікаря. В тій хвилі молода пара увійшла тихцем бічними дверима до закристії і шлюб таки вдався, але підчас повороту новоженців до рідного гнізда, на адресу лікаря посипалися проклони, нецензурні оклики і дрібонькі каміньчики — замісць квітів від давних любовниць. Цей випадок викликав нечувану паніку серед молодежи в Стрию і неоди легкодушний кавалір дав собі слово чести зійти з дороги соблазни і гріха та навернутися на дорогу праву, щоби підчас свого шлюбу не попасти в таку халепу, як той лікар.

НОВИЙ ГОЛОД В РОСІЇ.

З Москви звідомляють, що в деяких провінціях Росії, особливо над Волгою і серед Башкірів грозить населенню новий голод, більшість населення вже вичерпала всі припаси збіжжа, а засівати піль взагалі нема чим. Дається відчувати брак худоби, а коні випродано так, що на 5 господарств припадає 1 кінь.

СНІГИ НА УКРАЇНІ.

Вся Україна покрита нечуваною грубою сніговою скатертю. Найбільше груба верства снігу доходить до 60 цм. В Харківській і Полтавській губерніях. На полудні грубість снігової верстви менча, наприклад, в околицях Одеси доходить до 20 цм. Такої глибини снігу за останніх 33 роки на Україні не помічалося ані разу.

ВИННИКИ МІСТОЧКОМ.

Польський сойм приняв ухвалу про зачислення громади Винник до спису місточок.

ВИБОРИ НА ПІДКАРПАТСЬКІЙ РУСИ ДО ЧЕСЬКОГО ПАРЛЯМЕНТУ

ПРАГА, столиця Чехо-Словаччини, 18. марта. — При виборах до чесько-словацької палати послів на Підкарпатській Руси значний успіх осягнули комуністи. Вони здобули 100,000 голосів із усіх 250,000 голосуючих. До палати послів вибрано 5 комуністів, а соціял-демократи, трудова партія, аґрарії і Мадяри здобули по одному мандатнови.

До сенату комуністи вибрали двох сенаторів, а мадярські партії (?) по одному.

СПРАВА 12-МИЛЕВОЇ ГРАНИЦІ НА АМЕРИКАНСЬКИХ ВОДАХ

ЛОНДОН, 18. марта. — Канада й Ірляндія не потвердили ще американсько-англійського договору про признанне Америці права перешукувати кораблі на американських водах на просторі 12 миль.

Як вони потвердять умову, так вона увійде в життє.

АНГЛІЙСЬКО-РОСІЙСЬКІ ПЕРЕГОВОРИ

ЛОНДОН, 18. марта. — Російська делеґація приїде сюди небаром на переговори з англійським правительством у справі заключення договору. Конференція зачнеться в першому тижні квітня. Головою російської делеґації має бути большевицький комісар закордонних справ Григорій Чічерін.

ПРИЗНАННЄ МОРҐЕНА ДЛЯ ФРАНЦІЇ

ПАРИЖ, 18. марта. — Нюйорський банкир Дж. П. Морґен, який дав Франції позичку в сумі $100,000,000, прибув до Франції. Він заявив звітникови газети Еклер, що Франція удержить франка на теперішній висоті, завдяки тому, що не друкує нових банкнотів, що ухвалила нові податки, та що додержує фінансові зобовязання.

ТРУСИ В ПАРИЖІ

ПАРИЖ, 18. марта. — Нині переведено тут трус в мешканнях 16 Парижан, яких влада підозріває, що ведуть серед армії аґітацію проти мілітаризму.

ФРАНЦУЗИ З ДОПИТОМ ДО АРХИЕПИСКОПА ГЕЙСА

ПАРИЖ, 18. марта. — Французьке правительство звернулось через французького кардинала Дібуа із запитом до нюйорського архиепископа Гейса, котрий тепер в Римі, чи се правда, що він підписав відозву в справі помочі Німцям, в якій говориться про французькі звірства над німецькими женщинами і дітьми.

ФРАНК ЩЕ ЙДЕ ВГОРУ

ПАРИЖ, 18. марта. — Нині на тутешній біржі франк дійшов до 5 центів, а навіть хвилево був пересягнув сю ціну.

Се наслідком того, що богато Американців їде тепер до Франції на весняний побут і купує франки.

ПЕРСИ ХОТЯТЬ РЕПУБЛИКИ

ПАРИЖ, 18. марта. — З Теґерану, столиці Персії, повідомляють, що там зачався сильний рух задля повалення монархії, а установлення републики в Персії.

Перський шах є тепер в Парижі.

ГРЕКИ НЕ МОЛЯТЬСЯ ВЖЕ ЗА КОРОЛЯ

АТЕНИ, столиця Греції, 18. марта. — Нині вперве в історії Греції грецькі церкви викинули з молитов ґгадку про короля.

З ПРОЦЕСУ ЛЮДЕНДОРФА

БЕРЛІН, 18. марта. — В процесі о державну зраду в Мінхені, столиці Баварії, заявив обжалуваний ґенерал Людендорф, що він не почувається до жадної вини, бо цілий плян державного перевороту приготовили другі, а його тільки втягнули до акції.

Зновуж провідник баварських фашістів Гітлер признався до всеї вини і взяв її на себе. Він заявив, що приготовляв переворот і хотів з баварським військом пійти на Берлін та повалити републиканську владу й обновити монархію.

ПАПА РИМСЬКИЙ ЗДОРОВИЙ

РИМ, 18. марта. — Самий папа римський Пій XI заперечив рішучо вісти газет, начеб він був тяжко хорий.

Папа римський на се сказав: „Я мушу вмерти скорше або пізнійше. Але не можу зрозуміти, чому люди хотять, аби я помер так дуже скоро. Я відай ще ніколи в життю не почувався так здоровим і сильним як власне тепер".

Тесаме заявив його лікар професор Андреа Амічі.

ТИФ В ЯПОНІЇ

ТОКІО, столиця Японії, 18. марта. — Протягом останніх 70 днів в Токіо занедужало на тиф 1,739 осіб; з того померло 395 осіб.

Лікарі кажуть, що ся пошесна недуга поширилась головно ізза того, що минула зима була суха.

СПРАВА ПРИЗНАННЯ РОСІЇ КИТАЄМ

МОСКВА, 17. марта. — Російський совєтський уряд повідомив китайське правительство, що дає йому три дні часу до підписання договору між Росією і Китаєм, на основі якого привернено би правильні передвоєнні взаємини.

Китайське правительство отягається з потвердженнєм договору, який підписав китайський представник др. С. Т. Ванґ з російським представником М. Караханом, ізза протесту Франції і Японії.

СВОБОДА В РОСІЇ

РИГА, столиця Латвії, 14. марта. — Російське совєтське правительство далі вязнить і засилає тисячі людей за найменьші провини або і безосновні підозріння.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і загранцею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ВБИЙСТВА ТОВПИ.

Федеральна Рада Церков, що лучить всі протестантські церкви Злучених Держав, оголошує звіт про лінчі (самосуди) у минувшім році.

На основі звіту, жертвою самосудів товпи впало в 1923. році 28 осіб. В сьому числі було 26 мущин та 2 женщини; 26 Муринів та 2 білих. Все те були люди, яких товпа схопила та вбила, не переводячи ніякого безсторонного суду. Се були просто морди товпи озвірілих людий.

Тому й слушно Федеральна Рада Церков зве сей звіт звітом чорного пятна на чести Злучених Держав. Та не всі стейти в сьому однаково провинилися. На 48 стейтів всего 9 стейтів мало в себе лінчі, а 39 вже лінчів в 1923. році не мало. Є се певний поступ, коли зважити, що в 1922. році було 36 таких стейтів, які не мали в себе лінчів.

Так само зменчалося число самих лінчів. Сьогорічний розрахунок, показуючий 28 лінчів, се найліпший під тим зглядом рекорд від часу, як ведено розрахунки людий, вбитих товпою без суду. Другим з ряду найліпшим роком був 1917. рік, котрий бачив 38 лінчів, а були такі роки, що було їх сотки, а найгірший з усіх, рік 1892., зазначився аж 253 самосудними вбийствами.

Значиться, і в сій справі видно значний поступ. Кождого року зростае почесна ліста стейтів, себто ліста стейтів, що не мали лінчів через цілий рік. За 1923. рік, приміром, на сю почесну лісту попали стейти Савт Каролайна, Тенесі та Алабама. Памятна подія, бо від початку свого існування ні Савт Каролайна ні Алабама не прожили року без лінчового вбийства.

Поступ в зменченню числа самосудів приписуе Федеральна Рада Церков передовсім аґітації церков, які послідними часами стали класти натистк на потребу обявлення Христіянської любови супроти Муринів; далі діяльности цілого ряду муринських орґанізацій, що поклали собі за виразну ціль боротися проти лінчів; а наконець політичним заходам коло ухвалення закона проти лінчів, який самий собою товкнув богато урядників до зусиль не допустити до самосудів, та ухваленню подібних законів в кількох стейтах.

Звіт Федеральної Ради Церков добре каже, що самосуди залежуть виключно від публичної опінії, себто самої суспільности. Коли суспільність буде дивитися на кождого, що бере участь в самосуді, як на учасника масового злочину, тоді й сих злочинів не стане.

ПРО ЗЛОЧИН НАД ПОК. БЕСАРАБОВОЮ.

УРЯДОВИЙ ПРОТОКОЛ ПРО ПОБИТТЯ БЛ. П. ОЛЬГИ З ЛЕВИЦЬКИХ БЕСАРАБОВОЇ.

ЛЬВІВ, 1. марта. — Дневник Діло пише:

На домаганнє рідні пок. Бесарабової радник Анґельський відчитав ЗЛАДЖЕНИЙ ПРОФ. СЄРАДЗЬКИМ ПРОТОКОЛ СЕКЦІЇ, ЯКИЙ УСТАНОВЛЯЄ, ЩО ДЕНАТКА БУЛА СКАТОВАНА ВІД НІГ ДО ГОЛОВИ. НІОДНА ЧАСТИНА ТІЛА, ВКЛЮЧНО З ГОЛОВОЮ, НЕ БУЛА ВІЛЬНА ВІД ТЯЖКИХ ПОБОЇВ. В РІЖНИХ МІСЦЯХ НАХОДЯТЬСЯ СИНЯКИ ЗАВБІЛЬШКИ КОРОНИ, А ПОДЕКУДИ І ДИТЯЧОЇ ДОЛОНІ. НА КОЛІНАХ Є ЗДЕРТЯ ВЕРХНЬОЇ ШКІРИ, ЩО ВКАЗУВАЛО БИ, ЩО ДЕНАТКУ БИТО ПО КОЛІНАХ АБО КИДАНО НЕЮ ДО ДОЛІВКИ.

Для висвітлення того страшного варварства слід прилюдно оголосити протокол секції.

Досі не арештовано нікого з винуватців сеї траґедії.

СТУДЕНТИ З ПРИВОДУ ЗЛОЧИНУ НАД БЛ. П. БЕСАРАБОВОЮ.

(Постанова українських студентів з Ґрацу, в Австрії).

Надзвичайні загальні збори студентського Т-ва „Січ" в Ґрацу, в Австрії, які скликано в цїли відсвяткування памяти траґічно погибшої в польській тюрмі п. Бесарабової, після зясовання даної справи головою товариства, приняли таку постанову:

1. Протестуемо перед цілим культурним світом, а передівсім перед тими членами антанти, які проти волі українського народу віддали його на поталу польського імперіялізму; проти диких знущань польської окупаційної влади над безборонним населеннем Західної України, та пятнуемо ганебний злочин, доконаний польською поліцією над ідейною національною робітницею.

2. З уваги, що покійну Бесарабову замордовано у звязи зі скріпленою нагінкою на український університет, заявляемо, що в боротьбі о наші національні права не здержать нас ні тортури польських тюрем, ні убийства польських катів, а жертви їх рук тільки скріплять наше завзятте в стремлінню до осягнення нашої національної мети.

ІНДІЙСЬКИЙ АПОСТОЛ СВОБОДИ.

Спокійні, темні очі, струнке тіло, худощаве лице, вуха відстають. Завиваеться в біле сукно, на голові біла шапка, ходить босо. Живиться рижом і овочами, пе лише воду, спить на голій долівці, працює без відпочинку з лиця бе безмежна терпеливість і лагідність. Є природний як мала дитина, лагідний, ввічливий навіть із ворогами, характер чистий як сльоза. Не скривае ніколи своїх похибок, не заключуе компромісів, погорджуе ораторськими ефектами, почуваеться добре лише в малому гуртку, є щасливий в самотині, де може вслухуватися в внутрішний голос „the still small voice", котрого мусить слухати як Сократ свого дай моніон.

Так описуе Ґандія славний француський письменник Ромен Ролян. Цю велику душу, яка проповідуе евангеліе визволення свого народа. Читаючи його опис, віддихаете наче свіжим гірським воздухом. Ґандіеви 55 літ. Родився в Порпандар, білому місті над заливом Орман, у північно-західних Індіях. Дідо його й батько були президентами міністрів. Одначе оба мусіли втікати перед англійськими властями, бо не хотіли піддатися. Батько й мати належали до релігійної секти. Ціле свое життя присвятили підпомагати вбогих, доглядалню хорих, постили й бичували свое тіло.

Ґанді не є діячем Індій у льокальному розумінні. Студіював у Льондоні, три роки прожив серед західної культури. Найглибші свої враження завдячуе не в меншій мірі Заходови як і святим індійським письмам. Як вернув до батьківщини, присвятився адвокатурі. Але його дух не давав йому спочати. І в цій вже добі проповідував боротьбу пасивности супроти неприятеля — спротив без актів насилля. Насамперед працював успішно в південній Африці. Орґанізаторською працею й посвятою захоплював товпи. Без страху перед вязницею, вже тоді мученик своеї віри, був двацять літ опорою і помічю для угнетених. Влада, головнож ґенерал Сметс зрозуміли, що не подолають цього противника, що Індіям треба признати якісь права.

Це була вступна школа для виконання його життевих завдань. Ґанді піднявся великого наміру: сотворити національний рух, революційної закраски, але без проливу крови і фізичного насилля. У свойому письмі каже Ґанді: **Індії не е безсилі. Сто тисяч Анґлійців не налякае триста мілїонів населення.** Сила Індій не основуеться в фізичних засобах, але в неповздержній волі. Не послугуватися насиллям, не значить, що його оставляеться противникови. Не уживати насилля значить: протиставитися волі тирана цілою силою душі. Один чоловік може так спротивитися цілій державі й спричинити її упадок.

А яке зворушливе дальше. Ґанді, розчарований після великої війни, коли Індії ніщо не здобули — все ще противиться проливови крови. Всю вину приймае на себе й здержуе товпи перед крівавою відплатою. Коли читати судову росправу, на якій Ґанді лише себе обвинувачуе на якій навіть сам суддя мусів признати геройство і благородність цього чоловіка — то просто обуряеться людське почування, що цей благородний чоловік мусів нидіти цілі літа у вязниці, хоч хоровитий. Але тепер завдяки „Лейбур Парті" увільнено Ґандія як і египетського революціонера Заблюль Пашу. Правительство Мекдонелда зірвало з минувшиною. Може тепер богаті Індії зажиють кращим життям. Бо хоч мають доволі золота, срібла, діямантів, урожайну землю — визискуване населення часто примирало від голоду.

НАШІ ЦЕНТРИ

Велика наша біда, що не маемо столиці.

Держава мусить мати свій центр. Наш центр Київ, не був український .В нім жиють Москалі, Жиди, Поляки, а найменьше Українців. Коли би Київ був український історія нашої визвольної боротьби виглядала би інакше. Майже міліонове місто спромоглося би на більший опір супроти чужинецької навали, ніж цей, який проявляв Київ. І другі міста на великій Україні, крім одної Полтави теж не українські. А Полтава мала і вона надто далеко на сході. Теперішна столиця т. зв. Радянської України, Харків, теж не українське місто. Його що лиш беруться українізувати.

В Галичині це питання виглядае подібно як і за Збручем. Тільки що там міста обсіли Москалі, а тут Поляки, там і тут споро Жидів, там і тут мало, дуже мало Українців. У Львові яка пята частина населення. Змінити це відношення не легко. Нелегко і не скоро перемінимо Київ, Львів, Одесу і Харків на міста з характером українським. Щож тоді робити? більшу увагу на меньші центра. Малі міста з природи річи більше залежні від сіл. Їх передмістя, це звичайно села. Два три склепи, два три товариства, якесь підприемство, якась своя школа, своя ґазета, друкарня і місто прибирае иньший вигляд.

В малім місті кількох енерґічних, діяльних людий може зробити богато, дуже богато! Тому на такі починання не треба дивитися, як на провінціоналізм, як на якісь нездорові амбіції людий хорих на манію великости, а треба витати їх від щирої душі і йти їм на руку. Зукраїнізуються місточка, то і на великі міста прийде своя черга.

Маю на гадці Рогатин. Це старинне місточко мае гарну українську ґімназію, торговлю, друкарню, мае свое видавництво „Журавлі" і свою ґазету „Рогатинець". Нехай живе Мубаль! Най не тратить розгону й амбіції! **Амбітні люди потрібні, тільки амбітників не треба.** Треба тішитися, що „Рогатин, Львова побратим" не вдоволяеться самою пословицею, а й ділами хоче це побратимство зазначити. Щире раджу купувати видавництва „Журавлі" і передплачувати „Рогатинця" та ще бажаю другим нашим повітовим місточкам, щоб вони йшли слідами Рогатина. Чим більше буде в нас провінціональних огнищ, тим скорше дібємося і своїх власних великих міст-центрів, тим скорше дочекаемося своеї столиці, без котрої нам, як тілу без голови!

П. Тихий.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ШИКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. о. Николая, від. 106 повідомляе ,що звичайний мітинґ відбудеться о годині 1.30 попол. в неділю, 23. марта в парохіяльній гали при Оклей і Райс ул. На порядку нарад е важні справи до полагодження. Проситься всіх членів явитись. Неявившийся член заплатить кару 25 ц., а урядник 50 цнт. — М. Петрів, пр.; В. Гриньків, секр.

ПИТСБУРҐ, ПА. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 96, повідомляе всіх своїх членів, що півурічний мітинґ відбудеться в неділю, 23. марця о годині 2. пополудни в церковній гали. Проситься всіх членів прийти на час. — Василек, пред.; Войтович, секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Бр. св Василія, від. 339, повідомляе своїх членів, що мітинґ відбудеться в неділю, 23. марта о годині 2. пополудни в домі Української Громади на Савті під ч. 610 Савт Американ стр. Проситься всіх членів прибути на сей мітинґ позаяк е богато важних справ до полагодження. Обовязком кождого члена придбати хотяй по одному новому членови, позаяк е нагода вписатись без вступного до У. Н. Союза. Припоминаеться членам прибути точно на означений час. — І. Жмутин, предс.; І. Шекмар, кас.; В. Скольський, секр.

БРУКЛИН, Н. Й. Тов. Богд. Хмельницького, від. 22, повідомляе своїх місцевих і позамісцевих членів, що квартальний мітинґ відбудеться в суботу, 22. марця о годині 7 вечером під ч. 162 Норт 5-та ул. Кождий член обовязаний явитися на мітинґ і вирівнати свої місячні вкладки. Суть дуже важні справи до полагодження. Пригадуеся нововибраним урядникам прибути до приречення. Таксамо будеся приниматн нових членів до Товариства і до У. Н. Союза. Обовязком кождого члена привести хоч по одному новому членови до нашої організації. Неприбувший член заплатить кару після статута. — М. Баглай, предс.; М. Більський, секр.

ДОПИСІ

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

Збірка на політичних вязнів в Галичині.

Дня 2-го марта с. р., на мітінґу Т-ва Зап. Січи, зложили на вище згадану ціль отсі члени: по $1.00: уч. Гайворонський Мих.; А. Швець, Мих. Рибак, Н. Серман, Амб. Дзяман, Й. Дзяман, П. Гук, Вас. Бурак; по 50 цнт.: С. Рогожин, С. Бухтик, В. Кучерявка, І. Рапко, Д. Матвіїв, О. Косюк, Юрій Іванович, П. Стойко, М. Самборський, Ол. Литвинець, Сем. Мостецький, Пр. Ткач, С. Сегайдак, Гр. Гайковий, Й. Герман, Й. Кава, М. Боднар, І. Янчишин, С. Лимішка, В. Коцюбінський, Ант. Харук, С. Бардачевський, Я. Процишин; І. Кушнір 55 ц.; Ант. Ґурняк 45 ц.; по 25 ц.: Й. Бардачевський, Я. Шаравара, І. Косик, В. Косців; дрібні датки 50 ц. Разом зібрано $22.00.

Зараз вислано до Львова через Амер. Експрес $20.00, оплата $1.50, остало в касі 50 цнт.

Всім Жертводавцям в імени політичних вязнів Т-во складае сердечну подяку.

Секретар від. 206 У.Н.С.

КОЛЧЕСТЕР, КОНН.

Вистава Душегубки.

Заходом місцевої української православної церкви і стараннем її пароха о. Михайла Запаринюка — відбулась тут в суботу 1-го марта вистава „Душегубки", крами М. Трушівського. Найбільша в місцевости міська саля Ґрендж була по береги заповнена місцевими й позамісцевими гостями. І цікавість не оманула нікого. Аматори, більшість котрих була з Ню Гейвен, вивели драму на сцені як слід.

З аматорів на спеціяльну увагу заслугують панни Климковські, котрі своєю грою стягнули для себе признання усіх присутніх. Анна Климковська — сподівана оперова артистка (вона бере вокальні лекції в Єйл університеті і учителі заповідають їй світлу будучність на цьому полі) — збирала бурю гучних оплесків за кожду проспівану пісню, а Аделя Климковська, в ролі Оксанни вивязалась найкраще зпоміж усіх.

Отце стільки про виставу драми. Публика незвичайно одушевилась виставою. Виглядае, що слідуючим разом саля не помістить усіх тих, що схочуть бачити виставу.

По представленню були танці. Забавлялись усі як найкраще і о 12-тій в ночи в найбільшому порядку усі розійшлись домів. — **Гість.**

БОСТОН, МАСС.

В справі т. зв. „робітничого конґресу".

Не знаю чи всі чули про якийсь там конґрес московських большевиків українського роду в Ню Йорку. Оттаксамо, як колись москвофіли-кацапи, робили в Галичині, так тепер роблять кацапи нового часу а хтоби не хотів про се знати, то вони самі звернуть другим увагу. Хотя-нехотя слуги жидівсько-московських комісарів, показались чим вони є. Не требуло казати, але тихо сидіти, позаяк Українці в Америці і так знають хто то є ті большевики. Ми мнаемо, що це люди найгіршого сорта, котрі не мають ні сорому ні чести, а на сліпо біжать за московським возом і пильнують, чи їм який хлап не впаде від пана за те, що вірно йому служать і помагають нищити свого рідного брата і віддати живцем його на муки. Чи є де на світі такі люди без люцького почуття?! Хиба межи дикунами! Оттак і межи нами є сліпі виродки, що місто любити свій народ, а ненавиділи ворога і старатись увільнити свій край з ярма Москви і Варшави, то вони навпаки хвалять, що Москва всьо добро для України робить. Чи за те хвалять, що сім міліонів наших братів виморили голодом та що дальше реквірують, що тілько попаде під руку і вивозять за границю? Відбирають послідну кровавицю наших селян і робітників. І це мае бути добре тому, бо то московські наїзники роблять. В імя комунізму здирають Україну, щоб Москва сита була! І тим комунізмом наші збаламучені хлопці захопились, аж голови потратили! На сміх тепер собі хотять показати якусь комедію, котру назвали „конґресом". Ми українська громада в Бостоні знаемо, що то мае бути похвала перед панами московськими за ті рублі, що надпливали з Москви для неробів і шпигів бувшого царя Леніна. Ми певні, що та їх песяча робота на ніщо не вийде. Ми не годні запобігти, коли якась там горсточка людий хоче іти в раби. Також їх „конґрес" не обходив би нас нічого. Але тут вони чіпаються наших українських товариств і посилають „дипльоматичні" запрошення до спільної наради в справі того „конґресу". Ніхто з чесних Українців не хоче мати нічого спільного з аґентами Москви, але з цікавости прийшли люди з парохії і товариств послухати, що то буде на тій нараді. І зараз на початку сказали, що хотять бачити програму того конґресу, а на другий раз скажуть докладно, що думають зробити. Із тим відійшли.

Аж тут комісар Лановий пише до „Вістей", що Бостон „олрайт", що всі за конґресом! Ну і не знав, що зробить із себе дурня, бо в неділю, 2. марта відбулися послідні сходини і на тих сходинах чи нарадах делеґати з українських товариств і парохії заявили, що вони бачать потребу такого конґресу, котрий би зеднав наші розбиті сили до боротьби проти наших ворогів, але не тілько проти Ляхів і Румунів, але і Москалів, бо сі найбільше знищили нашого краю і народу. Заявили, що не будемо орієнтуватись на Москву, як большевики роблять, бо коли Москва поможе відобрати Галичину від Ляхів, то вона схоче заплати за се, та що вона забере Галичину, Волинь і прочі наші землі тай зробить то само що з Україною Придніпрянською зробила. Ми покладаемо надію на власні сили а з московськими аґентами і з їх „конґресом" нічого спільного не хочемо мати. І з тим пішли та оставили большевиків в страшнім збентеженню. Така наука належиться зрадникам-запродавцям свого народа і Неньки України. То ми делеґати зістаемось певні того, що не за довгий час встане наша Україна до боротьби за волю і вимете всіх ворогів: Ляхів, Москалів і Румунів, і обеднаеться в одну, соборну, вільну державу Україну!!

Делеґат.

МЕНВИЛ, Р. АЙ.

Складка на писменників.

Минае сімнадцять літ, як товариство св. Стефана від. 181. У. Н. Союза зістало заложене. За сей час свого істнування виплачено чимало запомог з місцевої каси. Крім того товариство дало значну суму на народні ціли, а так само мае поважну суму готівкою. Але все був спокій і згода. Аж від недавного часу підкралися до нашого товариства н а й м и т и Троцького і вчепилися у своїй шматі і чернять наших чесних людий, котрі працювали задля нашої орґанізації і придбали чимало членів до товариства і до У. Н. Союза. Ті наймити Троцького хочуть наш відділ розбити своїми шматами. Але ви, браття і сестри Манвільської громади, не слухайте аґентів Троцького! Хто ще невписаний до У. Н. Союза, то най впишеся зараз, бо наш У. Н. Союз есть найсильнійша українська орґанізація в Америці. У. Н. Союз се твердиня, котрої ніхто не одолие. Се будинок на добрім фундаменті. У. Н. Союз се гордість українського народу в Америці.

Здорова ідея і характерний чоловік гидяться брехнею. Хто вживае неправди, той чинить найгіршу прислугу тій справі, якій буцімто служить. В політиці таксамо, як в приватнім життю, брехня виявиться скорше чи пізнійше і мусить принести шкоду тим ідеям, які поширюється ошукою і лукавством. Оттак і платні аґенти большевизму бачуть тепер своїми очима цілковитий розвал свого табору поміж Українцями в Америці. Наконець і найбільше легковірні побачили, що московські наганячі дурили їх всілякими цяцьками як дітий. Прецінь вони обіцювали земний рай робучим масам. Однак фальшивство комуністичних головачів і півголовків є і між нами, тут в Менвіл. Такі запроданці, які запродали себе за гроші їм байдуже, яку роботу робити, щоби тільки добра платня. Вони стоять на службі московських тиранів і за гроші помагають хочби й до тла знищити свою-ж українську націю. Собі до помочи уживають найтемнійші одиниці, які задурманили цілком своїми большевицькими фразами, ґазетами і большевицькою „літературою". Ці раби рабів пригадують мені коняку, якій завязано очи і яку женуть стрімголов, хочби в пропасть. Оттак завязали тим сліпцям очи своїми всілякими видавництвами. На однім оці наложили шматку з написом „буржуй", на другому „пролетар", і бідний недотепа через большевицькі окуляри і світа Божого не бачить. Оттак і у нас в Менвіл е зразок такого большевицького гуртка. Біля їх гуртка згуртувалися і такі, що не вміють ні читати ні писати, а ходять як замотеличені вівці. Повторяють навмання завсіди тесаме, як сорока, що кілька слів навчиться. Розуміеться той цілий гурток то тільки недобитки колишного стада, і це їм спати не дае, як то можна не слухати московських панів! Таж це бунт, це контрреволюція! А ви члени братства св. Стефана повиганяйте споміж себе московську грязь і варшавське сміттє, єсли е між нами. Як ми виженемо тих, котрі накидаються в своїх шматах на наше братство і наших людий, котрі працюють для українського Народного Союза і для нашого братства то у нас буде знова згода і любов. Правда, кілько прийшлося нам чути від тих людий на мітинґах, щоби вписувалися до У. Н. Союза бо У. Н. Союз се батько ,котрий заопікуеться нещасними Українцями, чи то в довгій слабости чи недай Боже на припадок смерти! А все У. Н. Союз дае запомогу! А тут червоношкірі накидаються на тих людий в своїх шматах. Ох ви відпадки з жидівського льокалю, ви смієте зневажати наше братство і наших чесних людий? Ідіть собі назад до жидівських льокалів гнити. Не розбивайте нашого відділу. А ви громадяни з Менвіл як здиблене таких аґентів, то обминайте їх як тиж бішених собак. Не дивімся на хї кириню, але збираймо далі жертви на народні ціли.

А тепер подаю спис добрих патріотів, які зложили свої жертви на писменників, на хрестинах у Павла Любянецького. Зложили: Павло Любянецький $5.00; Вол. Любянецький $2.00; Ілія Сулима, Юрій Ясінчук, Микола Шевчук, Юліянна Сулима, Йосиф Ходоровський, Стефан Гарматюк, Максим Свірський, Стефан Прокопчук, Марія Прокопчук, Кароль Ющак, Петро Гричух і Стефан Шевчук по $1.00; Парашка Свірська, Юзька Гричух, Марія Намака, Марія Корнелюк, Стефан Лапчинський, Паранька Любянецька, Іґнатій Оокольський, Юзька Залецька і Юлька Бирич по 50 цнт.; Мілька Шевчук 20 центів. Разом $23.70.

Усім жертводавцям щире спасибі.

Гроші вислано на руки д. Гасія.

Юрій Ясінчук.

ДО УКРАЇНЦІВ І УКРАЇНОК

З МОСТІВ ВЕЛИКИХ І ОКОЛИЦІ, ПОВ. ЖОВКВА, ГАЛИЧИНА.

Родимці!

Страшна війна світова не перейшла над Мостами Великими без сліду. Підчас відвороту російських військ 1915 року 28/6. серед великої пожежі Мостів згорів до тла будинок читальні „Просвіти". А зубожілі Мостенці до тепер не вспіли його відбудувати. Не змогли і не зможуть власними силами поставити святині, де би кріпилися на дусі, гуртовались в едно, просвіщались та росли в надії на кращу будучність, на краще завтра.

Без своєї хати пропадемо, нічо не вдіємо. І тому задумали ми доконче дійти до своєї домівки. Вибраний на се Комітет будови Українського Народнього Дому в Мостах великих відзиваєся до всіх, в котрих бє українське серце, допоможіть в тім ділі святім. І в першій мірі до Вас Браття і Сестри за великим Океаном — до Вас Американці так з Мостів великих, Борових і Логових як і всіх з тутейшого повіта — не забудьте на нас, киньте лепту на народне святиню, а імена Ваші запишуться на вічні віки на скрижалах історії Великомостеньщини.

Всі жертви проситься складати на руки Товариства Будови Народнього Дому в Мостах великих з тимчасовим осідком в Клівленд, Огайо.

Мости великі, в падолисті 1923.

КОМІТЕТ БУДОВИ НАРОДНЬОГО ДОМУ В МОСТАХ ВЕЛИКИХ:

Антін Гірняк, голова; **Лесь Годованський**, скарбник; **Гриць Глух** секретар; **Іван Вертипорох, Іван Чорній, Никола Стебницкий, Олекса Балко, Гр. Алискевич, Пилип Кісь, Дмитер Ковальський, Вас. Клос, Зофія Тимкевич.**

Дорогі Родимці!

Свобода, розвій і добробут кождого народу залежить від просвіти. Народи котрі стоять вище культурно, тішаться лучшою долею. Наші краяни, як і всі Українці борються за свободу свою і грядучих поколінь, знаючи добре, що лише просвіта може прискорити независимість нашого народу. Проте Дорогі Родимці, всі як оден зрозуміймо ціль і допоможім, щоб вскорі стала в нашій місцевости величава народня святиня, в котрій би кувалась лучша доля нашого народу. Єсьмо певні, що ані оден(а) із Дорогих Родимців не стануть на боці, а допоможуть довершити так великого нам спільного діла. Жертви можна слати впрост до рідного краю, або як згадує відозва, дальші інформації на жадання уділить радо низше згадане Товариство. Єсьмо певні, що Дорогі Родимці радо повитають сю відозву із рідного краю, і доложать всяких старань, щоб спільною працею довершити початого діла.

ТОВ. БУДОВИ НАРОДНОГО ДОМУ В МОСТАХ ВЕЛИКИХ:

Дмитро Крук, пр.; **Іван Сенюта**, кас.; **Іван Сподар**, секр.,

10701 Parkview Ave., Cleveland, Ohio

ПОДЯКА

Филаделфія, Па., 10. марта 1924.

Вповажані Панове!

Квоту $50 яко запомогу отримавем за посередництвом Бр. св. Георгія і сердечно дякую в імени власнім і моїх дітей та жени за уділенне мені помочі.

Дай Боже, щоби Український Народний Союз мав що розділювати поміж бідних, та щоби до року зріс до щонайменьше до 50 тисяч членів — З опважаннем **Олекса Кудла.**

БЕЗРОБІТТЯ В ДОНБАСІ.

З Донецького басейну комунікують, що число безробітних дійшло там до цифри 23.000 люда проти 17.000 з жовтня минулого року. Побільшення числа безробітних пояснюється тим, що останніми часами зменшено роботи на деяких фабричних підприємствах.

АРЕШТИ В БЕРЛІНІ.

Дня 25. м. м. в Берліні арештовано 11 провідників робітничого руху, яких обвинувачується в комуністичній агітації.

ВІДЗНАЧЕННЄ УКРАЇНСЬКОГО ЛІКАРЯ В КАНАДІ.

Др. Б. Дима зістав іменований зарядом Ст. Боніфес шпиталю лікарем для медичної кліники тогож шпиталю.

ПОЛЬСЬКІ СКАНДАЛИ

В дискусії над буджетом міністерства торговлі і промислу на засіданню буджетової комісії польського сойму референт пос. Косидарскі підніс, що позиція около 2 міл. зол. франків, яка фігурує в буджеті як зворот позички „акційного т-ва Жирардів", не відповідає дійсности, бо на ділі ця сума не переступає квоти 400 тис. фр.

Пос. Морачевський поставив внесок, щоби комісія візвала сойм до поставлення тодішнього міністра торговлі Кухарського (Хієна) в стан обвинувачення. Вибрано субкомісію для провірки справи.

Конвент сеніорів польського сенату 28. лютого розглядав справу закидів американської вшехпольської преси проти віцемарш. Возніцького („Визволене"), в яких говориться, що Возніцький був на службі царської охрани. Endецькі сови на засіданню мовчали. Маршалок Тромпчинський (теж ендек) в промові витягнув висновок, що політики не повинні їздити до Америки на гостинні виступи, бо викликують там фермент.

Польські „фашисти", як довго ховалися під крилами вшехпольської квочки — тоді всесильного мін. освіти Ґломбінського, були gross und wild. Опинившись в дуже делікатній для них тюремній келії, поспускали з тону і зачали... хорувати. Дивним дивом хорують самі провідники, кандидати на Муссолініх. Отже ґен. Мацевич вже мешкає в шпитали, ґен. Врочинського мається звільнити за кавцією, а в справі кандидата на „диктатора" Пенкославського робляться заходи, щоби його випустити на волю. Теж „хорий". „Курер поранни" подає, що „деякі" кола роблять заходи, щоби справу „патріотуф" проволікти і таким чином кинути в непамять.

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЄ.

І. том.

СПОГАДИ.

IX. (1894—1895).

(31)

Але не можна сказати, що громада нічого не робила на своїх зібраннях. М. Ф. Комар, якого ми жартома називали міністром закордонних справ, мав звязки з Галичиною, де тоді, під доглядом Костя Паньківського, друкувався словар і раз-у-раз він подавав якісь нові відомости про здобутки в боротьбі Українців з Поляками, чого з російських ґазет не можна було вичитати; а з початку кожного року, як бібліоґраф, подавав відомости про книжки українські та про Україну, що вийшли минулого року в російській та закордонній Україні. Хто бував за цей час в Києві, або в инших містах на Україні, або бачився з ким небудь з приїзжих, оповідав про те ,що робиться в українській справі по инчих містах України. Хто мав звязки з студентами або семинаристами чи ґімназістами, оповідав про те, що там робиться для ширення української справи. Оповідалися і обсужувалися всякі політичні події, про які не писалося в ґазетах. Принаймні я, що скучив у селі за інтеліґентними і ідейними людьми, раз-у-раз з нетерпінням ждав громадського зібрання, на якому я раз-у-раз довідувався про щось цікаве, невідоме мені і майже з кожного зібрання виходив задоволений.

Коли на громадських зібраннях бував талановитий поет Бибик, вірші якого тоді друкувалися в галицькій „Зорі" і який дуже любив промовляти, але не мав ніякого ораторського талану, то громадяне не давали йому говорити, вимагаючи від нього, щоб він свою промову сказав віршами. Бибик відпекувався, а коли на нього дуже насідали, то замовкав і виходив у другу кімнату, з якої через якийсь час виходив і говорив уже віршами, які Комар записував і без відома автора посилав до „Зорі"; я кажу без відома автора, бо Бибик, як учитель, дуже боявся, щоб до начальства не дійшли відомости, що Бибик і Бобенко, (під цим псевдонімом вони друкувалися), одна і та сама особа і щоб його за це не вигнали з посади. Одного разу, коли Комаря не було на зібранні і Бибика присилували говорити віршом, я вийняв книжечку і почав записувати ті вірші; побачивши це Бибик перестав говорити, бо мало знаючи мене, не вірив моїй скромности.

Треба завважити, що між Смоленським та Комарем помічалася скрита неприязнь, наче конкуренція за головування, за вплив на громадян. Комар, як я казав, надзвичайно працьовита людина, досадував на Смоленського кажучи:

— Ви й самі нічого не робите на літературному полі та й инших не приганяете до роботи, а ще й помагаете їм виправдувати їхні лінощі, їхню неохоту до праці.

На це Смоленський все було відповідае:

— Не дивлячись ні на що, Україна таки воскресне; поки в Росії держати-меться абсолютичний царський уряд, який душить життя у всіх його проявах, доти український народ буде законсервований в своїй етноґрафічній стихії, бо ні московська школа, ні салдатчина не проходять в глибину народню а покривають тільки тонкою плівкою зверху, а тому й не зможуть обмосковити український народ.

Смоленський, правда невиразно, висловлювався иноді, що, чи будемо ми працювати над відродженням української нації, чи ні, а вона таки воскресне, бо коли настане в Росії якась конституція, чи взагалі свобода, то народ скористується цією свободою для свого відродження.

— Так було, казав він, — з Чехами, з Хорватами, Словаками, Словинцями і взагалі зо всіма пригніченими націями, так буде і з українською.

Комаря дратували такі висловлювання, він доводив, що без праці не буде й відродження, що треба збірати етноґрафічний матеріял, творити літературу у всіх її галузях, а особливо дидактичну для народу. Смоленський цього не відкидав, але, видимо, не надавав великого значіння праці, над якою сидить Комар і до якої закликае всіх. Смоленський вважав ціннішою працю над добуванням ліпших політичних та соціяльно-економічних умов життя. Тоді, як Комар показував на О. Кониського, М. Старицького та Б. Грінченка, як на зразки, яким треба наслідувати, Смоленський доводив, що треба йти за Драгомановим, бо тільки показана ним дорога, виведе Україну до бажаної нам мети.

Комар не відважувався одверто нападати на Драгоманова, але за те, з усією своєю пристрастю ганьбив Франка, Павлика та инших учнів Драгоманова за те, що вони розбивають народовецький фронт, вносять своєю радикальною партією розбрат і тим ослаблюють боротьбу українського народу з Поляками. Він одверто вороже виступав і проти заходів небіжчиків Миколи Ковалевського, Володимира Мальованого та Евгена Борисова орґанізувати і на Україні радикальну партію, яка, як і в Галичині, внесе безладдя і ослаблення в українські ряди.

Сі суперечки між Комарем та Смоленським часто виникали, особливо, коли випивалося багато червоного вина, але розсудливий Смоленський ніколи не давав їм розростися до помітного інциденту. Але одного разу у них мало не дійшло до повного розриву. Діло було так. Якось на зимовий сезон в Одесі зїхались дві тоді ворожі українські трупи — М. Садовського та П. Саксаганського і почали одна з другою конкуренцію. В першій трупі керуючою пружиною була першоклясна артистка Заньковецька, а в другій — першорядний тоді драматург наш, Карпенко-Карий, між якими була страшенна ворожнеча, як я вже казав, на ґрунті конкуренції Заньковецької з Марією Садовською. Все громадянство українське страшенно жалкувало, що єдина колись, славна, не тільки на всю Україну, але й на всю Росию, трупа Старицького, розбилася під кінець аж на чотирі трупи. Голова кожної з цих труп мав серед українського громадянства своїх прихильників, які всю вину за розпад трупи складали на инчих, але всі бажали зєднання знов в одну знамениту трупу, що було вже не можливо, не тільки через особисте ворогування голов труп, а й через величезну кількість артистів, що згуртувалися в чотирьох трупах; та по суті це й не бажано було, бо одна трупа не могла-б облужити таких просторів, які обслугували чотирі, граючи і по дрібних містах України.

В Одесі між громадянством були сторонники і Садовського, власне Заньковецької, і К.-Карого. Смоленський дуже любив свого учня по військовій школі М. Садовського і був великим прихильником Заньковецької, як великої артистки і як приятельки його дочки, а Комар високо цінив К.-Карого, як драматурґа. Як Смоленський так і Комар мали своїх однодумців в Одеській Громаді і всі вони щиро бажали помирити між собою братів Тобилевичів і зєднати обидві трупи в одну. Знаючи, що я змалку в приятельських відносинах зо всіма братами Тобилевичами, Комар порaяв мені закликати до себе на вечерю Заньковецьку та братів Тобилевичів і де-кого з членів нашої Громади і попробувати помирити їх. Але Заньковецька, довідавшись, що у мене буде К.-Карий, рішучо відмовилась приїхати, не приїхав і М. Садовський; таким чином у мене зібралися з артистів тільки К.-Карий та Саксаганський і зо скілька членів Громади, з яких більше було однодумців Смоленського, то-б то прихильників Заньковецької та Садовського. Я однаково любив і К.-Карого і Садовського, як рідних мені і однаково високо ставив їх, одного, як драматурґа, а другого, як артиста і щиро бажав їх помирити, хоч би вони були і не зеднались в одну трупу. Я думав собі, що коли вони помиряться, перестануть ворогувати, то будучи в двох ріжних трупах, зможуть умовлятися заздалегідь, щоб не приїздити одночасно в один город і не конкурувати, як це сталося тепер в Одесі; зможуть мінятися театрами і грати в них по черзі, від чого виграли-б і вони і все громадянство. Кожний з них окремо згожувався зо мною, але все розбивала Заньковецька, яка боялася, що Садовський підпаде під вплив старшого брата, як вона казала, „хитрого й лукавого" К.-Карого.

Смоленський і його однодумці теж дивилися на нього очима Заньковецької і вважали його головним винуватцем розпаду колись одної знаменитої трупи. Коли почалася дискусія про зєднання, то як водиться мова перейшла на історію розєднання трупи та її причини. Тут Смоленський, як давній приятель Кропивницького і прихильник Заньковецької почав складати всю вину на К.-Карого. К.-Карий був в той вечір так перестужений, що міг говорити тільки шепотом-хрипом, а тому й не відповідав Смоленському; Саксаганський теж мовчав, але оборонцем їх виступив гарячий Комар, що колись, до свого нотарювання був професіональним адвокатом.

Очевидно мирити ворогів не можна було, бо присутною була тільки одна сторона, а тому постепенно вся дискусія зосередилася між двома особами — Комарем, оборонцем К.-Карого і Смоленським, сторонником неприсутної сторони. Мало по малу початкова тема вислизнула з розмови і вона повернулася на особисті докори і, під впливом червоного вина, прийняла досить гострі форми: К.-Карий поглядав на обох, усміхаючись, і нарешті прохрипів:

— Чи ви, люде добрі, нас мирите, чи самі сваритеся?

— Вам смішно? раптом присікався до нього роздратований Комар, — то вставте нас у комедію!

— Може й вставлю, відповів, усміхаючись К.-Карий.

Далі роздратований Комар закинув Смоленському, що тому взагалі байдуже до українського культурно-національного руху. Ображений Смоленський розгарячений вином, нездержливо кинув Комареві:

— Ви... ви... іґнорант, ви нічого, крім Кониського та Грінченка не читали...

(Дальше буде).

Сергій Єфремов.

НАРОДНЯ ЛІТЕРАТУРНА ТВОРЧІСТЬ — КОЛИСЬ А НИНІ

(Продовженне).

Заслуги Драгоманова для етнографії.

Праця київських учених 70-х років зовсім на новий ґрунт поставила українську етноґрафію, насамперед зібравши таку силу нового матеріялу, що й у сні не ввижалась попереднім дослідникам, а друге — прикладаючи до обробки його й нові наукові методи. Що до останнього зокрема, то київська школа вперше обернулась до блискучого здобутками історично-порівняного методу і, користуючися з його, дала цілу низку праць, авторитет яких високо стоїть в ученому світі. В такому напрямі вели й далі свою діяльність етноґрафи цього покоління, а найдужче між їми визначається Михайло Драгоманов (1841—1895), що не кидав роспочатої в Київі праці, переїхавши після акту 1876 р. за кордон. У Женеві він видав по київському плану „Нові українські пісні про громадські справи” (1881) та „Політичні пісні українського народу” (два випуски, 1883—85) з широкими історичними коментаріями, а по періодичних виданнях надрукував багато цінних моноґрафій з фольклорного поля: „Відгук лицарської поезії в руських народніх піснях”, Турецькі анекдоти в українській народній словесності”, „Корделія Замурза”, „Фатальна вдова”, „Шолудивий Буняка в українських народніх оповіданнях”, „Два українські „фабльо” та їх джерела”, „Байка Богдана Хмельницького”, „Українські пісні про волю селян”, „Псування українських народніх пісень”, „Славянські переробки Едипової історії”, „Славянські оповідання про пожертвування власної дитини” і т. и.

З українських етноґрафів того-ж покоління поруч Драгоманова треба поставити Олександра Потебню (1835—1891). Людина з глибокою філософською вдачею та синтетичним розумом. Потебня найбільше спинявся на поясненню українських пісень і ґрупував їх відповідно не до змісту, як звичайно робиться, а до мотивів та складу, маючи на меті „сродство поэтическихъ образовъ”. Цей свій метод Потебня вперше заявив у рецензії на „Народныя пѣсни Галицкой и Угорской Руси” Головацького, розробивши потім докладніше у великій праці — „Объясненіе малорусскихъ и сродныхъ съ ними пѣсенъ”. Велику вагу мають праці Потебні з історії й теорії мови та про національну справу; ці питання він розглядав на підставі даних психолоґії та соціолоґії. Мова для Потебні „не только одна изъ стихій народности, но и наиболѣе совершенное ея подобіе”. „Если бы, — формулує свою думку Потебня, — объединеніе человѣчества по языку и вообще по народности было возможно, оно было бы гибельно для общечеловѣческой мысли, какъ замѣна многихъ чувствъ однимъ, хотя бы это одно было не осязаніемъ, а зрѣніемъ. Для существованія человѣка нужны другіе люди; для народности—другія народности. Послѣдовательный національнизмъ есть интернаціонализмъ... Денанціонализація сводится на дурное воспитаніе, на нравственную болѣзнь: на неполное пользованіе наличными средствами воспріятія, усвоенія, воздѣйствія, на ослабленіе энергіи мысли; на мерзость запустѣнія на мѣстѣ вытѣсненыхъ, но ничѣмъ не замѣненныхъ формъ сознанія; на ослабленіе связи подростающихъ поколѣній со взрослыми, замѣняемой лишь слабою связью съ чужими; на дезорганезацію общества, безнравственность, оподлѣніе”. Всі ці наслідки денаціоналізації безмежно, усіма сторонами шкодять денаціоналізованому народові; але — і це особливо підкреслює скрізь Потебня — ані трохи не помагають денаціоналізаторам: „народность, поглощаемая другою, послѣ безмѣрной траты своихъ силъ, все-таки въ концѣ концовъ приводитъ эту другую къ распаденію” (рецензія на збірку пісень Головацького). Висновки Потебня робить, як бачимо, убійчі для денаціоналізаторської політики.

Ґрупа „Київскої Старини”.

Указ 1876 р. на якийсь час припинив був розвиток українознавства, але незабаром, хоча вже приватними заходами, пощастило заснувати інституцію, що на довгий час стала єдиним певним притулком українській науці. З р. 1882 почав у Київі виходити місячник „Кіевская Старина”, що згуртував коло себе українських працьовників і за 25 років свого істновання дав неоглядну силу етноґрафічного, не кажучи вже про історично-літературний, матеріялу та обробок його в працях: В. Василенка, В. Горленка, Дикарева, Драгоманова (псевд. Кузьмичевський та и.), О. Єфименкової, І. Манжури, П. Мартиновича, В. Милорадовича, В. Науменка, Ц. Неймана, І. Новицького, Т. Рильського, М. Сумцова, Д. Яворницького та ин. Свою велику послугу українській етноґрафії „Кіевская Старина” достойно завершила капітальним виданням „Словаря української мови” (чотирі томи, 1908—1909) під редакцією Б. Грінченка. Багацтвом матеріялу й пильною обробкою цей словар переважив усі попередні спроби української лексикоґрафії (в працях: Чужбинського, Закревського, Шейковського, Пискунова, Левченка, Партицького, Желехівського, Комарова, Тимченка й ин.

Наукове товариство ім. Шевченка у Львові.

Поруч „Кіевской Старины” з половини 90-х років на полі української етноґрафії починає дуже запопадливо працювати Наукове товариства ім. Шевченка у Львові. Опріч етноґрафічних праць, що містяться в „Записках” товариства, воно видає ще й спеціяльні органи: „Етнографичний збірник” та „Матеріяли до українсько-руської етнології”. В цих виданнях друкувалися матеріяли й фольклорні праці: І. Верхратського, Ф. Вовка, В. Гнатюка, М. Дикарева, Ф. Колеси, З. Кузелі, О. Роздольськог, І. Франка, В. Шухевича і багатьох инших. Деякі з названих праць—це величезні, на кілька томів, збірки, що багато роботи й заходів коштували збірачам та упорядчикам, але дають зате справді невичерпаний запас матеріялу до наукової роботи. Український етноґрафічний матеріял і взагалі праці з українознавства зявлялися і в деяких чуижх виданнях, як „Этнографическое Обозрѣніе”, „Русскій Филологическій Вѣстникъ”, „Филологическія Записки”, „Сборникъ Харьковскаго Историко-филологическаго Общества”, „Луд” (у Львові), „Вісла” (у Варшаві), видання Краківської академії і т. и.

З окремих дослідників згадаємо ще: Оскара Кольберга, Х. Ящуржинського, Янчука, Б. Грінченка, М. Комарова, І. Манжуру, Я. Новицького, В. Ястребова, Д. Еварницького, А. Малинку, П. Мартиновича, Де-Воллана і Врабеля і т. и. Величезні заслуги на полі української етноґрафії має проф. М. Сумцов, що опріч великої сили етноґрафічних праць, дав огляд сучасної української етноґрафії, який кожному дослідникові повинен бути необхідним додатком до відомої історії української етноґрафії Пипіна.

(Дальше буде).

І. Михалюньо.

ПРИКАЗ

Його прикликав курінний
І каже: „Ось тобі приказ:
Сідлай найлучшого з коний
Поїдеш з листом в полк сейчас.
Справа пильна. Може ще днесь
Ляхи до наступу підуть.
Нас мало. Уступать прийдесь
Як більше сил нам не дадуть.
Так їдь! Не здержуйся нігде
Вороному острогів дай.
Як приказ сповнений буде
До куріня скоро вертай”.
Стрілець малий листок сховав
І сів на бистрого коня,
Честь отаманови віддав
І помчавсь полем як стріла.

— — — — — — — —

В природі тихо. Лтіня віч
Обнявшись з сном спокійно спить.
На небі сяє зір безліч
І місяць сходить поміж них.
Часом вітрець зашелестить
Колосем збіжа... десь в траві
Полевий коник засверщить
І знову тихо хоч мак сій.
Нараз чогось здержався кінь...
Невже так скоро утомивсь?
І в ту же мить гарматний грім
Далеко полем покотивсь.
— Батерія дала огня
Це наступ вже мабуть почавсь —
Подумав і вдарив коня
А цей мов вихор знов погнавсь.
Ось ві пзаїхав вже у ліс,
А там за лісом буде полк...
Нараз в корчах десь грянує кріс
Із уст стрільця почувся зойк.
„Ворог утаєний в корчах
Шле гостру кулю на привіт” —
Подумав молодий козак
І на лиці смертельно зблід.
„Коб швидше з ліса у село,
Коб міг я ще письмо віддать” —
А в грудях сильно запекло —
Поцілив добре ворог знать.
Ще раз коня він потиснув
А сам до гриви похиливсь...
І ледви темний ліс линув
Як стій на землю поваливсь...
Сердешний з болю застогнав
Когось на поміч призива...
Вороний сумно заїржав
Й вернув до куріня знова.

— — — — — — — —

А тимчасом сильна стрільба
З крісів й гармат позаду йде.
Кипить завзята боротьба
Нащ курінний на поміч жде
— О Боже мій! Невже я тут
Так марно згину, пропаду —
Шепче стрілець. Там наших бють
Невже в село я не дійду? —
І спершись на одній руці
Помалу шляхом він повзе
І бачить: там он на луці
Під лісом коні хтось пасе.
Слабим він голосом кричить:
„Гей люде добрі, хто там є?!”
І ждав недовго — вже біжить
Щось чорне і над ним стає.
Був це хлопчина ще малий,
Він з кіньми в полі ночував,
Почув як кликав вістовий —
Прибіг до него і спитав:
„Хто тут лежить? Не стрілець наш?
Ви може були там в огні!
Ляхи мабуть ранили вас...
Скажіть: не втічуть наші, ні?...
„Мій добрий хлопче — не питай
Що щ... Тепер на це не час...
Чим скорше на коня сідай
Сповни за мене мій приказ
Ідоручи цей лист у полк.
Лиш скоро, скоро... Наші ждуть
На свіжу поміч”... І замовк
На віки вічнії мабуть.

— — — — — — — —

В ровах стірлецьких не гаразд —
Що хвиля то один паде...
Вже наші подаються взад —
Цеж десять на одного йде!
В тім грізно крикнув отаман:
Гей хлопці назад не підем!
Як обовязок скаже нам
За Україну всі умрем!
Держіться ще годину, пів
Поки з полка поміч пришлють...
Ось чуєте, — боевий спів?!
Це наші, наші вже ідуть!”
Свіжого війска сотень три
В реви стрілецькії лягло.
Наш кулемет заговорив
І в протинаступ все пішло.
Ще довго лютий бій тревав,
Ще не один життя зложив.
Нарешті ворог захитавсь
І з поля бою уступив.
Вранці блеск сонця золотий
Залив скрівавлені поля
Й з могучих стрілецьких грудий
Пісня побіди розляглась.

— — — — — — — —

В кватирі своїй отаман
По нічнім бою ляг спочить
В тім крізь сон чує що хтось там
У двері голосно стучить.
—Гей хто там?!--крикнув--Хай ввійде!
І ввійшов чура, — а за ним
Хлопя якесь ще молоде
З лицем схвильованим, блідим.
І так голосить: „Нині я
Ночію в полі коні пас
Зустрів раненого стрільця...
Він дав мені якийсь приказ —
І я його у полк віддав, —
А сам вернувся знов під ліс
Де стрілець мертвий вже лежав.
І я домів його привіз.
Та хто мертвий — не воскресне —
Як слід його похороніть
А на місце його мене
До куріня свого прийміть
Хоч я малий ще — та дарма —
Зброю в руках зможу держать
Для краю рідного добра
Я не злякаюсь умирать”.
І того дня малий вступив
В ряди українських борців
І не раз приміром служив
Для старших від себе стрільців.